

Ілюстрована полїтична, просьвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в суботу.

Редаґує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австриї й Угорщинї: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінциї 12 сот.
За границею „Свобода“ коштує на цїлий рік: В Нїмеччинї 6 марок; в Росиї 3 рублї; в Америцї 2 долярі.
Адреса Редакциї і Адмінїстрациї: „СВОБОДА“, Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 7. ЛЬВІВ, субота дня 12. лютого 1916. Рік XX.

На народні цїли.

На Засїданю Народного Комітету, начальної управи нашого сторонництва, дня 1 лютого с. р. обговорено дуже важну під теперішну пору, справу, а іменно потребу складок на українські народні цїли. Цїла дотеперішна орґанїзація нашої народної роботи, а з окрема полїтична орґанїзація опирала ся все на жертвах і складках української суспільности, так що ми можемо з гордостю сказати, що не тільки власній спонуцї, але і власним грошевим засобам, збираним в краю дрібним лептам маємо завдячити наші успіхи.

Війна і московський наїзд та сполучена з ними руїна тисячів і тисячів наших одиниць припинили народні жертви — се одиноке жерело, з котрого черпали ми засоби до народної роботи. З хвилею однак, коли виперто з краю московські війска, люди доброї волї відозвали ся знова до жертвенности українського народу з зазивом, щоби складав хочби найменші датки на цїли, які принесла хвиля.

І віджило на ново слово „громада великий чоловік“ і „громада по нитцї — бідному сорочка“. Посипали ся датки. Складано і складають доси гроші на українських січових стрільцїв, на хорих і ранених жовнїрів нашої армії, на вдови і сироти по поляглих стрільцях і жовнїрах австро-угорської армії—одним словом на ріжні цїли, які безпосередно чи посередно вяжуть ся з теперішною війною.

Так впрочім і повинно бути. Першим і головним стремлїнєм цїлої нашої суспільности є всїми силами підперти змаганя союзних армій в цїли скорого і корисного для нашої держави і нашого народу закінченя війни і тому всї заходи — як приміром складки — що скріпляють сї стремлїня, заслугують тільки на повне признанє. Так само треба признати як першорядної ваги і то все, що змагає до відбудови знищеного господарського житя, до віднови наших просвітних товариств і орґанїзацій, взагалї до злагодженя наслїдків страшної світової війни.

Призабуто однак про одну важну справу — а се про полїтичну орґанїзацію. Наша полїтична орґанїзація, в першій мірі Народний Комітет, гуртує наші сили не лишень в полїтичній роботї, дає сїй роботї спонуку і напрям, але кромі сего з Народного Комітету виходить спонука і нові думки що до нашої просвітної і господарської орґанїзації. Взагалї нема нї одної важнїйшої публичної справи, котрої не обговорювано би на засїданях Народного Комітету, так що можна сказати, що історія нашого розвою в послїдних кільканайцяти лїтах, а історія діяльности Народного Комітету, одинокої української справдї живої і діяльної полїтичної орґанїзації з собою покривають ся.

Воєнні відносини спинили властиву полїтичну роботу не тільки у нас, але і в цїлій державі. Не працюють нї сойм нї парлямент, не скликуєть ся віч і ширших полїтичних нарад, полїтичним ґазетам не вільно всего писати про полїтичні справи — та все таки полїтичне житє не завмерло зовсїм. Загальна українська полїтична орґанїзація — Загальна Українська Рада і наша начальна краєва полїтична орґанїзація — Народний Комітет — мимо війни ведуть свої справи, боронять наших прав і ставляють іменем українського народу домаганя до властивих державних і військових чинників, а Народний Комітет видає дальше свої газети *Дїло* і *Свободу* та при їх помочи освідомлює наш загал про загальну полїтику і про наші домаганя.

Одного нам тільки бракує — а се справної і діяльної полїтичної орґанїзації по повітах і громадах. Вина сеї невідрадної появи не є по нашім боцї. Війна забрала нам всїх діяльнїйших мущин зі сїл і місточок і в сей спосіб силою обставин упали наші громадські комітети. Так само здесяткувала війна і наші повітові орґанїзації, бо більшість членів, а нераз і всї нинї при війску. Лиш незначна частина повітових орґанїзацій яко-тако сповняє свою задачу, обороняючи інтересів нашого народу перед місцевими властями і подаючи матеріял до полїтичного ужитку наших начальних полїтичних орґанїзацій. Та все і тут дасть ся ще богато зробити і навіть теперішними средствами і при воєнних обставинах дасть ся не одно зробити і не одну орґанїзацію оживити. Се і є народним обовязком наших виднїйших людий в краю.

Все, що остало нам живого з полїтичної орґанїзації в теперішній світовій заверусї, то є наші ґазети — в першій мірі одинока українська народна ґазета *Свобода*, котра нинї заступає і збори і віча і місцеві полїтичні орґанїзації. Значінє *Свободи* зрозуміло богато наших народних дїячів і длятого старають ся поширити як найбільше між нашим народом, котрий зі свого боку що раз більше і масово — навіть значна часть, що підносимо з правдивим вдоволенєм, сїльського жіноцтва— горне ся до *Свободи*, її передплачує і читає. Але і *Свободу* треба ширити таки більше, як роблено доси і в сїй роботї повинні співдїлати всї, кому добро українського народу лежить справдї на серци.

Та вертаймо до складок. Як сказано висше, при збірцї складок на всякі загальні цїли, що їх викликала воєнна хвиля, поминено зовсїм складки на полїтичні цїли, так як би наша суспільність не мала тепер ніяких полїтичних потреб і домагань, які, звісно, потягають за собою грошеві видатки. А коли, як коли, то як раз в часї війни зросли непомірно наші полїтичні задачі і полїтична робота, хоч має вона нераз трохи иншу форму як перед війною. На долинї в краю на права нашого народу напосїли ся ріжні звісні нам наші противники,

Як тепер збиткуєть ся ріжна дрянь над нашим народом, особливо над селянами, се знаємо всї. І ту треба крок за кроком усувати всї кривди, треба вносити жалоби і представленя до висших властий, а се знова полученє з видатками. Треба буде приступати до віднови полїтичного житя, знова нові видатки.

І тому зазив Народного Комітету до жертв на народні цїли, а з окрема до жертв на Народний фонд, повинен знайти відгомін і зрозуміннє серед нашого народу. В першій мірі ми самі мусїли подумати про себе і про нашу будучність і попри складки на українських січових стрільцїв, на жовнїрів австрійської армії, на жертви війни не забувати нї на хвилю про складки на Народний фонд. Треба нам памятати при кождій нагодї на Народний фонд, збирати датки і зібрані гроші присилати під адресою Краєвого Союза Кредитового у Львові, ринок ч. 10 на вкладкову книжочку ч. 5.000 з допиською „на Народний фонд“.

Покажіть, Сестри і Братя, що добро українського народу і його красша будучність лежить Вам на серци і складайте свої лепти на Народний фонд.

Нужда серед збігцїв в Росиї.

Російський писатель Петро Ашевський представляє в московськім дневнику „Русское Слово“ (виходить у Москві) муки, які мусять витерпіти мілїони нещасливцїв, котрих російські власти виволїкли з російських округів, обнятих війною. Понизше подаємо дослівний переклад статї.

Филя збігцїв заливає цїлу Росію, аж до Уралу і розливає ся аж ген на Сибір. Я довідав ся з часописий, як поводило ся збігцям в Москві. Там було страшно, але ж се ще був рай в порівнаню з тим, що їх ждало тут. В Москві мали сї нуждарі бодай дах над головою і кусок хлїба для заспокоєня голоду, а що найважнїйше, мали запевненє, що про них подбаєть ся. Цїлком инакше тут. На кінци стацїйного подвіря (ярду) в Уфі стоять в безконечність розтягаючі ся ряди ваґонів заповнених збігцями. Довкола ваґонів бавить ся дїтвора посеред брудного біля, що тут і там лежить розпостерте, щоб обісхло. Картина всюди одна і тасама. Тут і там лежать люди при своїх манатках, узликах: старцї, дїти і довгою дорогою умучені хорі посеред всїлякого знарядя і хатної обстанови зовсїм злишної, яку в поспіху зарвано, неначе перед пожаром. Всї одїті в лахмани; страшний вид пекольної нужди. Переходжу від одного ваґона до другого і намагаюсь з людьми розмовити ся. Але нїхто не розуміє „по русски“ (московськи) Найбільше з них Литовцїв, Українцїв і Жидів. Чути цїлком незрозумілу бесїду поміж ними. Звертаю ся до одного з запитом. Він не відповідає. Його сусїд поясняє ломаною московською бесїдою:

„Він не розуміє чужинців“. — „Якою-ж бесїдою він говорить“? — „Лиш по українськи! Се цїлий вагон зі збігцями з Волини. (А Москалї вічно торочать, наче би язик московський був „очень панятен Малороссу“).

— Куди їдете?

— Не знаємо! Де нас везуть, не знаємо!

— Відколи ви в дорозї?

— Вже місяць — відповідає один.

— Шість тижнїв буде — відказує другий.

— Та нам все одно — замічає перший байдужно, але нам не кажуть, защо і куди нас везуть.

— Хтось говорив, що на Сибір — докинув третий.

— Чому нас запроторюють на Сибір? — Що кому на сїм залежить, куди нас провадять, волїчуть, коби лише до смерти близше! говорить перший з нїмою резигнацією.

Зворушений питаю ся того нещасного дальше: — Чи їли ви що сього дня?

— Та ще ні, ми ждемо ще... обіцяли, що дадуть щодня їсти.

— Колиж ви в послїдне дістали їсти?

— Перед двома днями в Самарі...

Голод, нехлюйство і недостача свіжого воздуха підготовляють почву до всїх можливих недуг.

— Чи є хорі поміж вами? — питаю ся. Вказано менї на велике число в кождім вагонї.

— Чи лїкар їх бачив? — питаю ся.

— Ні! — кажуть.

— На яку недугу хорують?

— Бог знає, всї терплять на якусь черевну недугу!

Приступаю до одного на долївцї лежачого хорого. Він нагий. Цїлком жовтий. Обяви: Ослаблене, блювоти, корчі. Без сумнїву, тут дїло з холєрою! В однім вагонї лежить розтягнена на бруднім лахмітю жінка. Її лице накрите хустинкою.

— Чи вона хора? — питаю ся.

— Ні, вже мертва! — Відколи? — Від нинї рана.

Гляджу на свій годинник, — четверта пополудни. Трупа не забрано, дезинфекції не переведено. Нїхто про се не дбає. Жінка була ще вчера здорова і піклувалась своїми дїтьми. В ночи захоріла.

— Чи є ще більше мертвих? — О, богато; всїх майже рівночасно і нагло лихо напало. Найбільше з вигнанців — се рільники, але є між ними і ремісники, фабричні робітники, А що я знаю, що в фабриках амунїції брак робітників, намагаюсь дізнатись, чи заступник виділу для воєнного промислу старав ся вивідатись, чи не найшли би ся між тими збігцями спосібні до працї у виробах воєнного матеріялу. „Ні, нїхто о се не питав ся! — відповідають. Один з нещасливих зі слїзми в очах сказав: „Я з фаху шлюсар, працював у фабриках. Дайте менї назад свободу, а я вже роботу найду“.

А хто-ж вам боронить відійти?

— Мій Боже! — мене насильно сюди заволїкли. Я того не хотїв, — не можу освободитись, се не можливе. Мене транспортують, а куди? — не знаю. Кажуть менї: Ми тебе взяли в опіку, мусимо тебе дальше відставити. Наводжу дословно, що я чув від чоловіка. Се малює положене прогнаних. Обходять ся з ними як з товаром, або як з худобою. Всїх нумерують і кождий має знак. Се не є жадні людські єства, се звичайний ладунок (на зелїзницях). В Самарі приміром надано тільки а тільки того ладунку. В Уфі контролюєть ся і записуєть ся, яко відібраний товар тільки а тільки. Колиб сей шлюсар десь остав ся позаду, се значило б, що часть „ладунку“ затрачена, значить: занедбане „обовязку“.

Чому нїде не постарались о приют для збігців? Те саме дїєть ся всюди. Я лише соромлюсь про се запитати. Тут не сподївались жадних збігців. Вони неначе з неба впали. Прецінь вони (розумій: правительство) давно знали, що найгустїйше заселена часть держави російської обсаджена неприятелем. Чому не подбано, щоб облекшити недолю нещасливих, яких власти приневолили опустити свою вітчину? Анї держава, анї приватний комітет запомоговий не вставить ся за ними. Хиба що найбільше дивують ся, що тілько тих нуждарів назбиралось. Заступники правительства та публичних добродїйних організацій і велика сила цїкавих лавою збігаєть ся як би підчас пожежі. Тиснуть ся, щоб побачити, але нїхто нїчого не робить в поміч збігців.

Коли я опустив дворець, рушив поїзд. Знова поволїкли нещасливих дальше, не давши їм харчу (се був третий день). Навіть не знаю, чи трупа сеї жінки забрано, якого я кілька хвиль передтим у вагонї бачив. Менї здавалось, неначе сей поїзд котив ся до вічности, сеї послїдної стациї, куди ми всї колись маємо заїхати.

Чорногора.

Чорногора капітулювала. Що се значить? Се значить, що правительство Чорногори, чорногорський король і команда його армії прийшли до розуму та пізнали, що як не покорять ся, то австро-угорське військо розторощить чорногорську армію і чим довше буде їти війна, тим більше Чорногора буде знищена. Але чорногорський король, його генерали і міністри ще в однім прозріли. Вони побачили ясно, що навіть Росія, Італїя, Франція і Англїя не поможуть побитій Чорногорі, бо тоті чваньки нї Австрії нї Нїмеччини не подужають. „Коли вже Австрія мусить виграти — подумав собі чорногорський король — то чим скорше покорюсь, тим ласкавійший буде для мене і для мого краю австрійській цїсар“.

Наші вороги, особливо Італїяни зразу страшно казились, як довідали ся, що чорногорській король казав свому війску віддати всю збрую нашому війску а всему чорногорському народови казав аж до заключеня мира повинувати ся нашим властям. Зразу стали вони його ганьбити, гадаючи, що він налякаєсь їх ганьби, відступить від капітуляції і накаже свому війску дальше боротися з нами. Потому ті самі Італїйцї, а за ними Французи і Англїйцї стали голосити, що народ Чорногори збунтувавсь проти капітуляції, та що більша часть чорногорського війска дальше бєсь ся з нами. Тимчасом показало ся, що все війско чорногорське віддало збрую нашому війску, а весь народ чорногорський всюди радуєсь, що війна раз вже скінчила ся. Командантів нашої армії і наших урядників Чорногорцї слухають лїпше, нїж передше слухали своїх власних.

Як Чорногорцї люблять своїх „опікунів“ з Італїї і чи їм снить ся дальша борба з Австрією, доказує отся відомість нашої прасової кватири з дня 2-го лютого: Вчорашнїй комунїкат ґенеральиого штабу подає до відома, що ситуація в Чорногорі як передше так і далї є спокійна, а становище населеня не полишає нїчого до бажаня. Ілюстрацією до сього буде факт, що в останних днях многі Чорногорцї просили, щоби їх принято як добровольців до нашої армії, щоби могли боротись з Італїйцями. Просьбі тій із політичних зглядів мусїли ми відмовити. Факти сї одначе в високім ступнї вказують, якою симпатією тїшать ся Італїйцї у неавстрійських і неугорських мешканців східного побережа. Дуже богато Чорногорців зголошуєть ся рівнож з просьбою, щоб позволено їм шукати працї в монархії, бо в своїй війною знищеній вітчинї не мають спромоги найти працї. Сю просьбу вволить ся у відповідний спосіб. Очивидно наші війска мають у тім краю перед собою значну культурну працю під оглядом доставки средств поживи й засомотреня її під санїтарним зглядом. Хто памятає, як наші жовнїри по окупації Боснїї й Герцеговини доконали сього дїла, сей скаже, що й чорногорське населене находить ся в добрих руках.

Чорногорськїй король, хоч капітулював перед нашою армією, не лишив ся в Чорногорі, лише виїхав. Через Італїю лише переїхав, не задержуючи ся там. Поїхав до Франції і тепер має бути в Парижи. Чому він виїхав, не знаємо. Може соромно йому було лишити ся в краю, де панував, а де тепер, з його вини, панують наші генерали. Можливе, що він боявся, аби Англїйцї не пімстились на нїм за капітуляцію, та не забрали його міліонів, які він наскладав в англїйськім банку. Ходить також чутка, що його захопили Італїйцї і вивезли на силу, аби не міг заключити мира з нами. І се можливе. Всеж таки, хоч виїхав король, королевич і деякі міністри, лишив ся в Чорногорі чорногорський народ, що також має свою волю. Окрім того лишив ся один син короля, чорногорські генерали і два міністри, що мають повновласть заступати Чорногору.

Один з воєнних кореспондентів мав нагоду говорити з чорногорськими міністрами Радуловичем і Поповичем, які остали в краю. Сї два міністри і генерал Весович є тепер чорногорським правительством. Про се дав Радулович такі поясненя:

Ми вповнї управнені вести мирові переговори й заключити мир. Наша конституция в § 16. постановляє: Коли король покине край, переходить правлїнє на наступника престола, а коли той не може його виконувати, на міністерську раду, яка має поступати на основі вказівок короля.

Пояснивши, що президент міністрів виїхав з королем за границю як королївський міністер заграничних справ, а міністра Радовича підчас капітуляції не було в краю, Радович заявив:

Ми три міністри, що остали в краю, обняли за згодою короля і на основі конституції правлїнє: Марко Радулович президію і просвіту, Рісто Попович внутрішні і заграничні справи, а ген. Весович задержав міністерство війни.

Про заходи Франції, аби Чорногору таки відзискати для себе, доносять з Швайцарії: Французьке правительство вело з чорногорським королем переговори, які ще не скінчили ся і для дальшого веденя яких чорногорський президент міністрів виїхав до Парижа. Переговори мають цїль вимусити від короля заяву, що він відкидає се, що робить чорногорське правительство і не годить ся зі зложенєм оружя. Поки що король такої заяви не хоче дати, бо австро-угорське правительство може кождої хвилї опрокинути її. Та Франції ходить не тільки о особу чорногорського короля, скільки о викликанє враженя, що Чорногора держить далї з почвірним порозумінєм. Особливо побоюєть ся Франція злого впливу капітуляції Чорногори для Італїї, де дотеперішна безуспішність війни родить настрій, з якого могло би вийти відступленє Італїї від союзникір.

Світова війна.

Війна з Росією.

На загал беручи, в послїднім тижни не стало ся на тім фронтї нїчого нового важнїйшого. Послїдна московська офензива (наступ в перед), на бесарабській граници коштувала Москалїв понад сто тисячів жертв в людях і видко, що спричинила трохи довшу перерву в задуманій московській офензиві. Взагалї у Москалїв слїдно всюди значне висиленє мимо величезного числа війска, яким Росія розпоряджала в теперішній війнї. Часописи доносять, що після російських обчислень **страти Москалїв** в війнї з Нїмеччиною і Австро-Угорщиною виносять доси кругло **три міліони в убитих, ранених і взятих полон**, отже страти так великі, яких не мала в доперішній світовій історії нї одна воююча сторона. Зрозуміла річ, що з причини сих безмежних страт росте в Росії що раз то більше огірчене серед народних мас і мабуть для усуненя сего огірченя цар рішив ся скликати думу на окрему сесію. — В послїднім тижни живою була дїяльність лїтаків і то з обох сторін. Московські летуни кинули бомби на Бучач і убили двоє людий та кількох ранили. Так само обкинули Москалї бомбами околицї на схід від Луцка; наші знова лїтаки обкинули бомбами околиці на захід від Чорткова і на північ від Збаража і околиції Кременця на Волини. Більших битв на тім фронтї зовсїм не було, хиба що в околици на захід від Тернополя Москалї вдерли ся в ночи дня 8 лютого до деяких наших передних становищ, але їх звідтам сейчас виперто.

Італїя.

Позиційна війна тревaє тут дальше. Хвилями є сильний огонь артилєрії особливо на побережнім фронтї. Завдяки трафному огневи нашої артилєрії і вдачним приступам на_

шої піхоти. Італійці коло примістка Тольмайн мусїли цофнути ся трохи взад. Впрочім нема нічого замітного. Наші воєнні кораблї острілювали з успіхом кілька місцевостий на італійськім побережу.

На Балкані.

Чорногора вже в цїлости занята нашими військами, котрі машерують дальше в Албанію, але меншими відділами і поволи, бо Альбанія дуже гориста і нема там ніяких доріг хиба гірські стежки, що значно спинює діяльність нашої армії. Наші війска знаходять ся вже о три милї від Дураццо, головної пристани Альбанії над Адрійським морем, котру в послїдних днях наші морські лїтаки (гідроплани) кілька разів обкинули бомбами. Болгари машерують дальше до полудневої Альбанії на місто Вальону, де доси стояло італійське військо. В Альбанії більших битв з причини гірського положеня краю не буде і є певна річ, що Італійці в час вицофають звідтам свої війска.

Під Солунем ще не розпочала ся властива діяльність союзних армій. Час від часу налїтають хиба на солуньску твердиню і пристань німецькі лїтаки і бальони і обкидують їх бомбами.

На Кавказї і в Мезопотамії

не було в послїднім тижни нічого замітного.

На заходї

Позиційна війна треває дальше. Більшого наступу (офензиви) не робить нї одна з воюючих сторін. Всї битви мають місцеве значінє.

Низше подаємо звіти австро-угорського і німецького генерального штабу за час від 3 лютого до 9 лютого включно.

Звіти ґенерального австро-угорського штабу.

Війна з Росією.

(2|2). Міновими атаками перед мостовим шанцем на північний захід від Устечка присилували ми ворога покинути його передні ровн. На инших місцях північно східного фронту били ся патрулї.

(3|2). На північний схід від Боян розбив ся московський атак, проти наших передних становищ.

В східній Галичині і на волинськім фронтї з обох сторін жива діяльність летунів. Одна московська ескадра летунів кинула 6 бомб на Бучач; двоє людий погибло, кількох ранених. Инша московська ескадра кинула бомби на північний схід від Луцька; ті бомби ранили 6 що лиш полонених Москалів. Наші воздушні ескадри бомбардували з успіхом околиці на захід від Чорткова і на північ від Збаража.

Зрештою місцями бої артилєрії.

(4|2). Наші лїтаки обкинули бомбами московське етапове місце Шумск на схід від Кременця. Богато будинків стоїть там в огни. Поза тим не стало ся нічого особливого.

(5|2). Не стало ся нічого важного.

(6|2). День минув без особливих подій.

(7|2). Положенє не змінене.

(8|2). Користаючи з яснїйшої погоди, розвинено вчера на цілім північно-східнім фронтї оживлену діяльність артилєрії.

На північний захід від Тернополя Росіяни нинїшної ночи кілька разів атакували одну з наших висунених наперед точок опертя. Вдало ся їм хвилево вдерти ся до неї, одначе незабаром виперто їх звідти.

(9|2). Не стало ся нічого важного.

Війна з Італією.

(2|2). В долині Сугана, на захід від Ронченьо, відперто кілька атаків італійських батальонів. На стоцї гори Коль ді Ляна в рукопашнім бою здобуто й розбито ворожу саперську позицію. На фронтї над Сочею гарматні бої.

(3|2). На Побережнім фронтї гарматні бої в кількох точках були дуже оживлені. Коло примістка Тольмайн наші війска завдяки атакови саперів розширили свої становища на захід від Ст. Лючія. В ровах, покинених ворогом знайшли ми численних трупів і богато воєнного матеріялу.

(4|2). Гарматні бої на Побережнім фронтї остали досить сильні й обняли також кілька місць граничної полоси Каринтії й Тиролю. Кілька влучних стрілів ворожої артилєрії знищило в части замок Дуіно. Перед примістком Тольмайн Італійці наслідком останньої акції наших війск подали ся взад на гірські стоки на захід від дороги Ойгінь Село.

(5|2). Ніяких особливих подій.

(6|2). Не стало ся нічого важного.

(7|2). Положенє не змінене.

(8|2). Не стало ся нічого нового.

(9|2). Не стало ся нічого важного.

Війна на Балкані.

(2|2). В Альбанії наші передні війска без бою дійшли до південного берега ріки Маті. В Чорногорі повний супокій. Не стало ся нічого особливого.

(3|2). В Альбанії передні відділи наших війск заняли околиці на захід від Круя. В Чорногорі нічого нового.

(4|2). Наші війска в Альбанії заняли Круя. Їх чоло дійшло до ріки Ішмі. Положенє в Чорногорі незмінно спокійне.

(5|2). Нічого нового.

(6|2). Не стало ся нічого важного.

(7|2). Положенє не змінене.

(8|2). Не стало ся нічого нового.

(9|2). Передні части ц. і к. війск, які оперують в Альбанії, перейшли через ріку Ісмі й заняли місцевість Преза і горби на північний захід від неї. Вороже військо, зложене з останків сербських формацій, італійських відділів і наємників Ессада паші, уникало боротьби й відступило на полудне і полудневий схід. Тільки при обсадженю місцевости Влья (8 клм. на північний захід від Тирани) виязала ся коротка боротьба. Ворога відперто.

Наші летуни в остатнім часї кілька разів з успіхом обкинули бомбами військовий табор під Дураццом й італійські пароходи, що стояли в тій пристачи.

В Чорногорі положенє незмінно спокійне. Розоруженє покінчене.

Події на мори.

Албанські міста, Дураццо і Вальону заатакували наші гідроплани (такі лїтаки, що спустившись на воду, плавають як лодки).

Звіт генерального штабу доносить:

Дня 25. січня пять наших гідропланів, дня 27. січня два гідроплани а 1. лютого три гідроплани бомбардували Дураццо, головно табор зараз коло міста. Наслїдки були страшні. Мимо сильної пальби батерий з берега, а також гармат з воєнних кораблів гідроплани вернули за кождим разом без шкоди.

Дня 2. лютого три гідроплани обкинули бомбами Вальону, поцїлившн портові будівлї, кораблї і шатра. Серед сильної пальби батерий з берега і корабельних гармат оден гідроплян був поцїлений два рази в машину і мусїв спуститись на море. Командант всїх гідропланів спустив ся зараз на сильно розбурхане море до попсованого гідроплана хоч з Сасено били гармати і хоч повною силою пари надпливали два протиторпедовцї, повело ся йому забрати до свого лїтака обох нераненнх офіцирів-летунів, зовсім знищити попсований гідроплян і з подвійною залогою ще в пору піднести ся в гору і вернути щасливо до Катаро, роблячн 220 кільометрів дороги.

Кілька наших кружляків 3. с. м. перед полуднем на східнім побережу Італії острілюванєм тяжко ушкодили двірцї в Ортона і Сан Віто, кілька фабрик і магазинів в околици тих місцевостий, а також кораблеву вінду, і знищили зелїзничий міст на ріцї Арієльо, на північ від Ортони. По острілюваню будівель в Сан Віто завважили там пожари. Наші кружляки вернули без втрат.

Звіти німецького ґенерального штабу.

На сході.

(3|2). Положенє, загалом беручи, не змінило ся.

(4|2). Не стало ся нічого нового.

(5|2). На цілім фронтї не було ніяких особливих подій. Один з наших воздушних кораблїв атакував укріпленє Двинська.

(6|2), Не стало ся нічого важного.

(7|2). Ворог даром атакував заняте нами в ночи на 6. с. м. становище російської полевої сторожі на східнім березї Шари, над зелїзничою лінією Барановичі-Ляховичі. Мусїв відступити, понісши значні втрати. На північний захід від Видзи впав у наші руки російський самолет, якого керманич заблудив.

(8|2). Не стало ся нічого нового.

(9|2). Відперто менші російські атаки в околиці Іллуксти (на північний захід Двинська), як також на здобуті нами 6. с. м. становища полевої сторожі на зелїзници Барановичі-Яховичі.

На полудневім сході

(3|2). Положенє, загалом беручи, не змінило ся.

(4|2). Наші летуни завважали значні пожари в долині Вардару, на полудне від грецької границі і в солуньській пристани.

(5|2). Нічого нового.

(6|2). Не стало ся нічого важного.

(7|2). Нічого нового.

(8|2). Нічого нового.

(9|2). Положенє не змінило ся.

На заході.

(2|2). Ворожа артилєрія в окремих відтинках Шампанії і на схід від Сен Діє (в Вогезах) розвивала значну діяльність. Ворог знов острілював місто Лєн. На полудневім заході від Шоні наслідком огню наших оборонних гармат упав великий французький самолет. Летунів ранених полонено.

(3|2). В Фляндрії відповідала сильно ворожа артилєрія, коли ми широким фронтом бомбардували ворожі становища.

На північний захід від Іллїш обсадили ми дві ями, зроблені перед нашим фронтом англійськими ґранатами.

В околици Невіль ворог в полудневих годинах збільшив дуже сильно гарматну пальбу.

Також в инших частях фронту розвинули ся оживлені гарматні бої, а в Аргонах бої ручними гранатами.

Наші летуни в околици Перен зістрілили один англійський і один французький лїтак. Три летуни погибли. французький вивідник тяжко ранений.

(4|2). Одну з ям, обсадженнх нами на північний захід від Іллїш, Англійці засипали новим вибухом міни. Під Льос і Невіль ішли сильні бої ручними гранатами. В богатьох місцевостях фронту ворожа артилєрія розвивала значну діяльність, особливо в Авгонах.

На захід від Марлє дістав ся в наші руки французький лїтак, бо його пільот заблудив.

(5|2). Ми відперли дрібний англійський атак на вівдень від каналу Лябассе. Підготовлений огнем киданих мін французький атак ручними гранатами на полудне від Сом зло-

Трен привозить дарунки на Різдво 1916. для українських січових стрільців від Боєвої Управи і Українського жіночого Комітету у Відни. Перед управою першого куріня.

мив ся під огнем нашої артилерії. В Шампанії і проти части нашого фронту в Аргонах ворожа артилерія ціле передполудне палила з важких гармат. Викликані Французами вибухи на узгірю Вокуа (на схід від Аргонів) зробили в наших ровах незначні шкоди. Наша артилерія острілювала з успіхом ворожі становища на фронті Вогезів між Дідольсгавзен і Зульцерн.

(6|2). Менші англійські відділи, які на полудневий захід від Мессін і на полудне від каналу Ля Бассе пробували посунути ся наперед, відперто.

Розсаджуваня терену Французами коло Верріно Бак, на узгірю Комбр і в Священичім лісі остали без особливого успіху.

Коло Бапом змушено осісти англійський літак. Летунів увято до неволі.

(7|2). Сильні бої артилерії між каналом Ля Бассе і Арра, а також на полудне від Сом. В останних днях ворог знов сильно остріляв місто Лєн. В Аргонах Французи урядили вибух і обсадили на узгірю 285 на північний схід від Ля Шаляд лійку, витворену вибухом одначе наш протинаступ зараз їх викинув з тої лійки.

(8|2). На полудне від ріки Сом ішла оживлена боєва діяльність. В ночи з 6. на 7. с. м. втратили ми малу часть рова нашої нової позиції. Французький атак, виконаний вчера в полудне по підготовленю сильним огнем, відперто. Вечером противник віддав знов в наші руки нашу позицію.

Німецька ескадра самолетів заатакувала зелізничі уряди в Попермнг і табори англійського війска між Поперінг і Діхмід. По кількократних боях з ворожими летунами, які вилетіли для оборони, ескадра вернула без втрат.

(9|2). На захід від Вімі наші війска здобули приступом першу французьку лінію на просторі 800 метрів, полонили над 100 людий і здобули 5 машинових карабінів. На полудни від ріки Сом Французи вечером знов вдерли ся до малої части німецького рова. В Священичім лісі наша піхота зістрілила ворожий самолет. Він упав, горючи; летуни згинули.

Зі світа.

Росія.

Начальник російського правительства, президент міністрів Горемикін уступив, а на його місце цар покликав сердечного приятеля Горемикіна, Штірмера. Данські газети доносять з Петрограду, що новий президент міністрів скартав роботу міністра заграничних справ і міністра скарбу так, що почали ширитись поголоски, що оба сї міністри уступлять. Ширять ся поголоски, що задумує мабуть уступити також старший прокуратор Синоду Волшин. Як його наслідника вказують Лукіянова. Штірмер заявив, що війна мусить бути ведена аж до цілковитої побіди і що Дума мусить бути скликана.

Инші газети пишуть, що політика Штірмера буде такоюж, якою була політика його попередника. Штірмер має бути лютим ворогом Німців і не гадає змінювати ні внутрішної ні заграничної політики.

Тепер говорять, що Горемикін пішов в відставку тому, бо хотів рядити без думи, а населенє Росиї домагає ся, щоби дума була скликана і контролювала роботу правительства. Новий президент міністрів має помирити правительство з думою. Телеграми з Петербурга доносять, що вже появивсь царський указ скликуючий думу і державну раду на день 22. лютого.

Греція.

Коли Сербія і Чорногора ще не були в наших руках, Англія і Франція бунтували Грецію, щоби вона прилучила ся до них і ратувала Сербію, висилаючи свої війска проти нас і проти Болгар. За війною проти нас був також грецький президент міністрів, Венізельос. Але грецький король і грецький штаб генеральний не хотіли пхати пальців між двері. Вони бояли ся, що Болгария побє їх і забере весь той шмат землї, який Греция зрадивши Болгарів, дістала по війні з Туреччиною. Англія і Франція рішили ся самі ратувати Сербію і заохочені Венізельосом, виладували свої війска на берегах Греції, в Солуни а звідтам вілізли у Сербію. Вони гадали, що бодай тоді, як станутъ на грецькій землі, грецьке війско прилучить ся до них. Тимчасом грецький король нагнав Венізельоса і про війну з нами далї не думав. Ще меншу має він охоту до непевного інтересу, від коли наші і болгарські війска не тільки здавили Сербію і Чорногору але також відігнали Англійців і Французів поза грецьку межу. Греки не мають сили викинути влізців зі своєї землї, бо англійські і французькі кораблї могли би збомбардувати Грецію з усїх боків. Не могучи влізливців викинути, а не хотячи йти війною на нас, Греція опинила ся в дуже скрутнім положеню, так що їй тепер ні в кут ні в двері. Греція знає, що як влізливці не вступлять ся, то наше війско разом з німецьким і болгарським будуть мусїли вмашырувати в грецький край аби ворога вигнати з Солуня так, як вигнали його з Галіполї під Царгородом. На сїм потерпить також грецький край і грецький народ, хоч сам до війни не мішаєсь. Наші вже навіть зачали нападати на Солунь, хоч поки що, лише воздушною дорогою.

Італійські газети з послідних днів пишуть, що бомби кинені Німцями з бальонів (Цепелінів) на місто Солунь знищили та підпалили богато будинків і убили більше ніж 50 осіб, а до 60 покалічили. Шкоди, які сї бомби наробили, оцінюють на 5 міліонів франків. Грецьке населенє в Солуни вибираєть ся тікати з міста, бо з него скоро будуть самі тільки руїни. Правительства держав почвірного порозуміня аж до заключення мира займуть Солунь і всю часть Греції аж по болгарську границю. Та на тім не конець. З тої части краю мають вигнати всїх Греків. Окрім Солуня, французькі і англійські війска обсадили инші прибережні місцевости Греції і деякі грецькі острови. Між иншими мали також обсадити великий остров Крету. Бачучи, що Греки нехочуть іти проти нас, Англія і Франція жадає, аби Греція розпустила своє війско. Вони боять ся аби тоді, коли наші ударять на них від півночи і від сходу, Греки не рушили на них від заходу. Чи Греція в тім послухає влізливців, не знати. Вісти в сїй справі є суперечні. Одні кажуть що король рішивсь розпустити резерву з літ 1892 до 1900 і резервових офіцирів з літ 1889 до 1892. Инші вісти, противно, що король підписав дальшу мобілізацію, котрою взиває до служби тих з літ 1892 до 1914, що тепер є за границею.

Наші вороги ломлять собі голову над тим, коли наші, німецькі і болгарські війска вмашерують до Греції, щоби звідтам прогнати Англійців і Французів. Здогадують ся, що се буде в марті. На грецько-болгарській граници вже мало прийти до перестрілок між болгарськими а французькими патрулями, котрі задалеко висунулись наперед.

Один з редакторів „Русского Слова“ мав розмову з грецьким королем, котрий висловив глубоке невдоволенє з держав почвірного порозуміня, які без найменшої причини допчуть право Греції панувати у себе і допчуть гідність свобідної держави. Король не відносить ся ворожо до держав почвірного порозуміня, але не хоче війни, якої не хоче також грецький нарід, про що можна легко переконати ся. Король протестував проти обсадженя другої столиці своєї держави, але чи се що поможе!? Король розуміє, що присутність конзулів ворожої групи держав у Солуни була для почвірного порозуміня невигідна Але чому воно не звернулося до нього, тільки нарушило його нрава?! Адже він був би попросив конзулів опустити місто. На питанє. яке становище займе Греция на випадок болгарського наступу на Солунь, король сказав: Греція не змінить свого становища. Німецько-турецько-болгарський наступ буде звернений не проти Греції, яка остає невтральна. Греція боїть ся тепер менше за долю Солуня, ніж як би він був у грецьких руках. Також на випадок побіди осередних держав Болгарія мусить вдоволити ся тим, що вже здобула.

Італійські газети доносять з Солуня: Серед руху війск, який довів вже до боїв на сербсько-грецько болгарській границі, запримічено знова рухи малих французьких і англійських відділів. Один англійський відділ висинув ся поза оборонну лінію Солуня, але мусів чекати цілу ніч, бо грецькі власти зволікали з уділенєм дозволу на перехід. По солунській области ходять патрулї французьких офіцирів. Має ся враженє, що Французи і Англійці хочуть розпочати офензиву, коли ворог не рухає ся.

Румунія.

Румунія все ще не хоче пустити фарби, не хоче показати, з ким вона піде: з нами, чи з нашими ворогами, чи може, аж до кінця війни буде сидїти тихо. Здавалоб ся, що крикунів, що пруть до війни з нами, вже придавлено, бо Румунія спродала нам 50.000 вагонів всякого зерна, позволила нам взяти збіже, куплене нами ще перед роком і тепер знов продає нам 100.000 вагонів збіжа й кукурудзи. Але, так само як нам, продає Румунія збіже нашим ворогам. Що Румунія ладить ся до якогось виступу, показувалоб се, що румунський парлямент має на жаданє правительства ухвалити на війско 200 міліонів леї (франків) більше, ніж доси ухвалював. Всїх румунських резервістів, що жиють за границею, покликано тепер до війска. Покликано також наймолодший річник. Не знати

чого, румунські літаки кружляли над Болгарією. Болгари стріляли до них і прогнати їх. Не знаючи на чий бік Румунія в найблизшій будучности звалить ся, Болгарія не тільки стоїть муром проти ворогів що усадовились в Солуни, але також аби від напасти не пропасти, обезпечає свою границю від північного сусіда. Над Дунаєм, що відмежовує Болгарію від Румунії, є болгарське місто Рущук. Болгарія оголосила, що Рущук є воєнною околицею. Через те ні з Румунії ні до Румунії не можна плисти Дунаєм. Не без причини Болгарія таке зарядила.

Альбанія.

Обсадивши цілу Чорногору, наші війска вмаширували до Альбанії. Сей край є на полудне від Чорногори. До Альбанії вмаширували наші тому, бо там схоронились недобитки сербської армії, а в додатку Італія, що має до Альбанії приступ від сторони моря, виладувала там свої війска. До Італійців прилучив ся альбанський зрадник Есад-паша з кількома тисячами піддурених ним Альбанців. Есад-паша обсадив місто Дураццо, а Італійці Вальону. Наші війска вже недалеко Дурацца. Кажуть, що Есад-паша і ті Італійці, що там з ними є, не годні оборонити міста і вже втікають поволи до Вальони. Вальону хочуть Італійці оборонити за всяку ціну. Берлїнські газети доносять з Софії, що австрійські підводні судна затопили в вальонськім порті два транспортові кораблі з італійським війском.

УКРАЇНСЬКА САМАРИТАНСЬКА ПОМІЧ.
Українські сестри в каплици українського духовного семинаря при ул. Коперника ч. 36. у Львові. Побіч ялинка і приготовані дарунки для хорих жовнїрів.

Українська Самаританська поміч у Львові.

(Допись зі Львова).

Коли по уступленю Москалїв, зачали напливати до Львова наші ранені жовнїри, зараз повстала думка поміж українськими панночками, щоби урядити окремий шпиталь, де могли би працювати самі українські сестри. Як подумано, так зроблено! — Кілько труду і праці коштувало перше уладженє шпиталя, годі навіть описати. Зараз по зголошеню на тоту ціль духовного семинаря, 27. червня 1915 в протягу півтора дня, позвожено з ріжних сторін міста з інститутів, і приватних домів, ліжка та инші потрібні річи та уладжено шпиталь так, що як в кілька днїв потім ґенерал звиджував його, то не мав слів похвали а і пізнійше висказував ся о нім: „ви з повним признанєм“. Понеже тоді було трудно о робітників, то панночки самі заняли ся митєм і шурованєм страшно побутом Москалїв занедбаного будинку.

Скоро вість про український шпиталь рознесла ся по Львові, зараз почали наплививати обильні жертви так в грошах як в білю і натураліях. Добрі люди помагали як могли. Пані Українки, що були під той час у Львові заняли ся шитєм біля і закупованєм потрібних річий. Охочих до праці в шпитали було так богато, що прикро було, що хвиля відмовляти зголошуючим ся. — Праця ішла жваво і охочо.

Пані, котрі від початку працювали в шпитали і кілька прихильних тій справі мущин постарали ся о тоє, що в другій половині липня 1915 зібрала ся майже вся українська інтелїґенція, перебуваюча тоді у Львові на спільну нараду, що і як дальше робити. — Щоби мати оборону перед всїлякими напастями непокликаних опікунів, вибрано комітет з 15 осіб мущин і женщин котрий і доси опікуєть ся Українською Самаританською Помочю.

Військові власти відносять ся дуже прихильно до праці наших сестер а молоденькі робітниці, совісною працею і статочним поведенєм, виробили собі загальне поважанє і признанє у військових властий.

В навечерє Різдва Христового 1916 уряджено в шпитали для всїх хорих „ялинку“ і обдаровано також всїх жовнїрів Українців по других шпиталях.

Яка небудь доля стріне в будучности Українську Самаританську Поміч, то всеж сама її поява є доказом, які богаті дари вложив Бог в серце української жінки, котрі при розумнім веденю можуть вїддати велику услугу вітчині. Ті ніжні руки наших панночок, котрі не цофали ся перед найпростійшою роботою в шпитали, та дотикали ся зі щирим співчутєм відражаючих ран, ті руки чесні, понесуть певно і пізнійше поміч всюди, де її лише буде треба.

Як прихильно відносить ся українська суспільність до Української Самаритянської Помочи видно з того, що на ялинку для ранених жовнїрів, на її зазив з усїх сторін краю поплили щедрі жертви, так що Заряд міг обдарувати до двох тисячів хорих. Найбільшу утїху справляли хорим молитовники, котрих роздано понад тисяч штук. Крім того роздано хорим кількасот світських книжок, також патріотичні картки з видами, образцї, медалики, хрестики, та инші дрібниці. Хорі в семинарськім шпитали при улици Коперника і сї Українцї, що з других шпиталїв там прийшли (понад 900 осіб) дістали також білі колачики і ріжні святочні ласощі. Для тяжко хорих по других шпиталях, передано дарунки на руки старшого полевого курата о. Кишакевича. В шпитали при ул. Коперника дістали також всї святочну вечеру се є борщ, пиріжки і кутю. — Що українська суспільність давала радо свої лепти на сю ціль видно з дописок повних щирого вспівчутя для недужих жовнїрів. Нагородою для всїх нехай буде ся утїха, яку справили нещасним хорим борцям.

До розвою Української Самаритянської Помочи причинили ся головно пані Павлина Гладилович, Наталя Домбчевська, Люба Артимович, Софія Коблянська, о. Павло Демчук, а не менше і о. Иосиф Кишакевич та цїлий ряд инших пань і панночок, за що їм належить ся повне признанє.

Роман Купчинський.

Різдво на новочасній Січи.

(Полева Служба Божа і дефіляда).

Робив ся перший день Різдва. Сонце сходило ясно і велично зза надрі них гір, золотило болотяні калабанї по дорогах і робило заболочену околицю приємнїйшою Легенький вітер віяв з заходу і пригадував більше ранний Великдень, чим Різдво

На великій площі за селом зібрав ся І полк січового війска на полеву Службу Божу. Рівно - рівненько як шнурочком виміряні станули лави січовиків. Попереду своїх куріїв отамани: Сень Горук і Василь Дїдушок. Перед полком уставлено під горбом полевий вівтар, зроблений на борзї „піонїрами“ попередного дня. Коло вівтаря з боку станув полковник Гриць Коссак відпоручник загальної Української Ради і Боєвої Управи Іван Боберський, полковий адютант Василь Панчак і інспекційні офіцири.

Роздав ся приказ: „Позір!“ Стукнули ноги як одна. Кождий випрямив ся як струна. Полевий курат січи о. Микола Іжак почав Службу Божу. В гарнім і величнім храмі, серед небуденних обставин правила ся вона.

Склепінє неба синїло над головами, докола тихі, примрачені поля, виблискувала ся до сонця покручена Стрипа. За нею з одного боку горби затїснені лїсками, з другого рівне-рівнесенькое поле, як степ.

А обставини? Не треба про них і згадувати. Кождий знає серед яких обставин править ся Службу Божу в лїнії. Кождої хвилї може загудїти ворожа гармата і куля зі свистом розірве ся над головами. Кождої хвилї може прийти приказ піти в сю, чи в ту сторону на позиції... [redacted]

По Службі Божій звернув ся о. курат зі словом до січового війска: „Ви герої і местники свого народа святкуєте свято Різдва Христового далеко від своїх родин і сторін. Святкуєте його там, де кождої хвилї чигає на вас смерть і рани. Та ніхто з Вас не може і не сміє тим зражати ся. Ви мусите видержати до кінця, так як ви до тепер видержували. Ви маєте прецінь ще ввійти до обіцяної землї. А ввійти мусите там з високо піднесеним прапором і гордо піднесеним чолом!“

Скінчив, а слова його летїли з вітром далеко, широко Злїтали і над голови січовиків, що бачно ловили їх і записували в своїй памяти.

Тимчасом на право від нас загуділа нечайно одна гармата, потім друга, третя і четверта. Се пригадувала ся дійсність, як що хто літав мріями коло рідної хати.

По Службі Божій полкова старшина станула на горбі і почала ся дефіляда.

Коли дивити ся з боку на масу машируючих людий в однім темпі і енергічно — то має ся враженє якоїсь могучої сили, якогось сталевого тарана, якому не опруть ся жадні перешкоди.

Перша йшла сотня Дудинського. За нею другі сотні І куріня. Віддтак маленький відступ а затим II курінь. Попереду курінний а за ним сотня Віговського, Будзиновського, Мельника і Левицького. — Ряди за рядами пересували ся випрямовані, як струни. Під такті полкової музики мусїли вони бродити по кістки в густім болотї, що незвичайно утрудняюло хід.

По дефіляді розійшли ся сотні по хатах і за хвилю вже розносили ся по селї співи і коляди.

ЛЕСЬ МАРТОВИЧ.

НА ТОРЗЇ.

Проць і Процихa продали в місті, на торзі, дві курці, копу яєць, пів корця жита тай купили порося й дві дошці карник залатати.

З полудня, як мали вже йти до дому, каже Проць до жінки:

— В тебе є які гроші?

— Та які? — каже жінка. — Маю ще в платині три нові: дітям на колачики.

Проць драпнув ся ніхтями по немитій потилици тай лишив на ній за кождим ніхтем рівчик, наче розплуги на ріли.

— Ффі-іть! А мені ще треба цвиків купити. Маю ґулних пять крейцарів, а то треба зо двацять цвиків. Як не стане, то даш.

Проциха справила до чоловіка обі долоні:

— А най Бог боронить та заступить! Таже то би таких плачів.

— Говори свої! — бовтнув Проць — Я слиною прилїплю дошки?!

Тай пішов у місто, а Проциха лишила ся коло фіри сусїда Йвана, що з ласки зробив їм вигоду тай забрав дошки на свій віз. Стояла неподвижно на однім місци, прижмурила очи, що цїле місто здало ся їй, наче в сумерку, а всякі гадки стали її зносити.

Вернуть ся до дому вже смерком. На Йвановій хатї бузьок клепатиме, а Семенові вівцї будуть блеяти. Крізь стріхи синій димок продиратиме ся, а з другого кінця села заводитиме сопівка. Дмитруньо й Настуня ждати муть їх на воротях та як тільки їх назирять, пустять ся бігцем проти них. Дмитруньо зараз же й прибіжить, а маленька Настуня облишить ся з заду й стане плакати.

А Проць пішов у саму середину міста, на жидівску вулицю. В обох періях аж кишіло від жидівских склепиків.

Зараз таки зачепила єго каправа, горбата жидівка з крайного склепу.

— Що купуєте, ґаздо? Ходіть до мене!

— В тебе нема! — сказав Проць тай не подивив ся навіть на ню.

Жидівка вхопила єго за рукав.

— Чому нема? Ходіть!

Проць увійшов до склепу. На помості й на поличках стояло всюди скло, триною й стухлою соломою обложене.

— Цвики є? — запитав Проць.

— Нема цвиків. Купіть собі лямпу. Дуже дешево. А сьвітить, ц ц-ц

— Іди, бо як ти засьвітю, то три дни тобі сьвічки в очах муть стояти!

Вийшов розлюченний.

Жидівка вибігла за ним.

— Чуєте, ґаздо, як вам треба цвиків, то йдіть до мого зятя, отам-о з другого краю вулиці. Зараз вас мій Абрамко поведе.

Тай стала верещати:

— Аврум! Аврум! Аврум!

Абрамка не було. Проць не мав коли, тай пустив ся йти. Але жидівка вхопила за сардак і не пускала.

— Чикайте трохі, зараз Абрамко прийде.

— Скараскай ся мерзо! — при сїм слові сїпнув так сардаком, що жидівка мало носом не запорола до плиток.

Зайшов прямо до того склепу, що на дверях висїли поіржавлені ланци. Там стояв дванацятилїтний пейсатий жидок.

— Шо купуєте, ґаздо?

Проць визвірив ся на него.

— Я з тобою не говорю! Де ґазда від склепу?! — обізвав ся сердито.

— Що-о-о? Та то все одно: я також продаю!

— Я тебе питаю ся, паршєку, де ґазда від склепу. Чуєш, чи ні?

— Зараз увійде.

За хвилю ввійшов старий жид, сивий як молоко.

— Ви ґазда від склепу?

— Я. Ну або що?

— Продасте менї цвики?

— Чому ні? А яких вам треба?

— Бритналїв. По кілько за крейцар?

— На вагу продає ся.

— Я на вагу не хочу, продайте на штуки.

— Ну! по крейцярю возьму в вас.

Проць як стояв, так обернув ся й пішов. Вибіг старий жид, вибіг малий жидок.

— Верніть ся, ґаздо, чуєте!

Проць удавав, що не чує. Жидок підбіг за ним і вхопив за рукав, а Проць обернув ся й ждюхнув жидка кулаком у груди.

— Уступи ся, кажу, паршеку!

Жидок відскочив наче кіт від собаки.

Тимчасом надійшов старий жид:

— Ну, верніть ся, що дасте?

— Я не купую — сказав Проць і чинив ся, що хоче відійти.

— Чому не купуєте? Вам треба цвиків. А, бігме, нїгде не дістанете дешевше, як у мене. Аби я такий щасливий рік мав.

Проць став лагідніщий.

— Як у вас купувати, коли правите, як за рідну маму?

— Ходіть до склепу; якось погодимо ся.

Цїлий час держав ся жид Процевого сардака.

Проць іще не квапив ся йти. Став тай розмірковував у своїй голові, з кілько цвяками найменше може обійти ся й кілько найбільше може за них дати, аби не рушити тих крейцарів, що в Процихи. Жаль єму було малих пустїїв, що вибіжать проти него й крізь ніс жвиндїти муть: „Дє'! шо сте купили в місті?“

Міркував — міркував і як раз домıркував ся до того, що тих три крейцарі від Процихи саме не стане. Така єго лють зібрала, що бувби всю жидову перемолотив.

Оттоді знов підступив до него жидок, Проць затис зуби тай спразив до жидка кулак наче довбню:

„Набік, гнидо! бо як тя ковтну тай і не кивкнеш!“

Старий жид, як би нічо, сїпнув Проця за сардак:

„Ну, ґаздо! що стоїте дурно? Мінї треба вторгувати, а вам купити.“

Зайшли до склепу. Проць став просити жида:

„Бійте ся Бога, Мошку, чи як вам, майте милосердиє. Ви би таки чоловіка облупили. Ви собі розкладіть заробок на всїх мужиків, а не то з одного тай маєство робити!“

Жид став клясти ся; єму се йшло так гладонько й борзенько, як молитви:

„Заробок? Який заробок? Аби я так до завтра дочикав, аби я такий легкий рік мав, аби я так на очи видїв, аби я так з дїтий потїхи діждав ся, як я маю на цвиках хоть крейцар зарібку“.

„Дай Боже, дай вам Господоньку сьвятий, щире вам сего жичу“, сказав Проць тай крутив головою.

„Гадаєте, що не дай Боже? Таки, дай Боже! — Ну кажіть що даєте!“

„Даш до пять за крейцар?“

Жид плюнув: „Ігі! на твою голову!“

— Гікни матери своїй на гріб! А по штири даш?

Жид скулив ся, як кіт до миши: „Брав бись по штири?“

„Ні! в голову бих ти позабивав. Та гавкай уже раз, по чому?!

Жид озлобив ся: „Гавкай сам із псами!“

„Їж, дави ся своїми цвиками!“ — по сїм слові Проць вийшов, а жид ще крикнув єму на вздогін: „Дам три за два крейцарі!“

Проць обернув ся на порозї: „Ая! Ще ти й прядива додам, абись собі мотуз усукав, та повісиш ся на цвику!“

Вийшов на вулицю й здавало ся єму, нїби він десь у лїсї, в самій серединї, а то єго з усїх боків вовки обскочили й наважили ся житє взяти. Місто, місто — обдирство, ошуканство, наче хто шептав єму в вухо.

Аж іде Василь, з того ж села самою серединою вулицї. В правій руцї батіг, у лївій коновка, в коновцї сушений короп, на шиї дріт, а на голові три капелюхи. Спідний — старий соломяний; середний — новий, суконний, чорний, для себе про сьвято; а верхний — новий, сивенький для синка, Грицка, також про сьвято. Проць до него:

„Заратуйте-ко мене хоть шісткою!“

Василь махнув батогом:

„Куме Процю! та я осьде ледви тлїнний: на гуску соли ми не стало. Бувєм у штайрантї, платив податок. Обібрали до сорочки, обголили до мяса, ледви з душею втік.“

Проць поплїв ся далї. Розмірковував, розраховував, а то все — не стає й не стає.

„Таки не витякне моїх гроший, треба буде докласти жоночі,“ гадкував Проць тай зайшов до другого желїзного склепу. Там так само, як і в першім. До третого, так само; до четвертого, також так само.

Проць налякав ся; та се й з жіночими не стане. А паця? Що з пацям буде?!

„Мо-ой! аби вас повіхопювало шо до лаби, аби на вас хороба тяженька!“ Закляв Проць серед дороги на ввесь голос та так щиро аж зітхнув. Ніякої ради, ніякого поратунку, хоть сядь тай плач.

Але паця? Паця мусить мати свою вигоду, аби з під землї дістати, аби камінь зубами гризти! Христянин борше витримає й голод і холод, а німина марнїє, сохне. Воно не знає пожалувати ся (рахувати: німина), що я голодне, що менї студено, що підо мною мокро, але марнїє. А воно до чого здале, як марне? Лиш гріх за него. Христянин не потребує в сало дбати. Най буде худий як хорт, лиш аби робив. А худібка не то; як уже марна, то нїдочого тай решта. А ще паця і

Отак гадкуючи йшов Проць нога за ногою, похнюпивши голову в долину, неначе шукав що по дорозї. І не стямив ся коли впинив ся перед склепом, де перший раз торгував цвяхи. Жид обізвав ся до него:

„А що? Правда, що нїде нема дешевше? Слухайте Йване, чи як вам. Най страчу: дам вам по два за крейцар, тай то, бігме, нікому лиш вам! Хочу мати добрий початок.“

„Хіба на сконанє початок“, — вовтнув Проць

„Я собі рахую початок на завтра“.

Проць задумав ся: „Дайте по три“, спровола проціди в крізь зуби.

Жид усьміхнув ся: „Ну, ну! Коби я сам міг де купити по три!“

В одну мить постановив Проць відоймити гроші від жінки. Як мога борше побіг до неї:

— Давай гроші!

— Які гроші? Хрести ся та лїзь у болото!

Проць затис кулаки: „Чуєш, не вповідай менї мудрішки, бом такий добрий, щобим тя ззїв!“

Проциха дивувала ся: „Тобі що, чоловіче, ти впив ся! А яж дїтем що скажу?“

Проць сичав здавненим голосом, як гадина: „А тиж яка мама дїтем? Ти не знаєш, як їх забавити?“

„Спамятай ся, Процю, тебе обмарило?!“

„Я тебе як зараз спамятаю, то ти очи повилазать! Ти ґаздиня?! Вона того не питає, де паця вигодує ся, але до мене: спамятай ся. Мой! Ти така ґаздиня? га?“ — справив до неї кулак.

Але Проциха й не рушила ся, а ще й нахилила до него голову: „На! бий, бий мя! чо' стоїш?“ — тай захлипала.

Проць, не довго розгадуючи, запхав їй руку в пазуху, витяг платинку з трьома крейцарями й пійшов до жида торгу добивати.

Проциха плакала: жаль їй було за дїтьми, але жаль їй було й на дїти, що через них та не має житя з чоловіком.

НОВИНКИ.

Обовязком кождої Українки і кождого Українця є ширити Свободу між народом. Найкрасшим доказом української народної свідомости на селї і в місточку буде се, коли Свобода буде там мати як найбільше передплатників і читачів.

З Народного Комітету. Ві второк дня 8. лютого с. р. відбувало ся засїданє Народного Комітету у Львові. По рефератї д-ра Барана і ширшій нарадї рішено вислати депутацію да міністра справ внутрішних князя Гогенльоге і намісника ґенерала Колярда, котрі в найблисших днях мають приїхати до Львова, з привитанєм і з піднесенєм наших найважнїйших домагань під сю пору, які ми ставимо до правительства.

Зміна на становищи військового коменданта міста Львова. Дотеперішний, другий з черги по освободженю від наїзду, комендант міста Львова ґенерал майор Лєтовський уступив в понедїлок 7 лютого ґенералови

майорови Рімлеви своє місце у виконуваню сего уряду, такого важного нетільки з військового становища, а й зі становища цивільного. Нового коменданта витають Українці міста Львова як давного знайомого, добре записаного в памяти всіх: бо се був саме ексцеленція Рімль, котрий увільнений зпід російського ярма українській людности столиці краю відразу дав наглядно відчути, що з військовим увільненєм прийшло й визволенє національне й політичне. Не словами тільки, а й ділами доказав був ексцеленція Рімль за недовгий час своєї команди у Львові, що він — репрезентант ц. і к. армії — шанує права української народности й мови на рівні з правами инших народностий в публичнім житю. Під безсторонним наглядом ґенерала Рімля вернулась українська мова в усік прилюдних оповіщеннях до належних собі прав. Наступник ґен. Рімля потребував тільки піти слідом свого попередника. Зазначуючи се з повним признаєм слідом уступаючого коменданта, витаємо нового з довірєм, що свою так успішно й певно розпочату діяльність на поли зрівноваженя національних, політичних і горожанських відносин потрясеного і захитаного бурями Львова — він вспіє далі розвинути і так вперед повести, що й український громадянин буде почуватись тут не меншевартним чинником, а рівноправним горожанином австрійської держави.

Хто буде епископом в Перемишли? Як звісно, в часі московського наїзду помер дня 29 цьвітня 1915 перемиський греко-кат. епископ Чехович і від сего часу не іменовано ще його наслідника. О се епископство старають ся богато виднійших священиків, між иншими і американський епископ Сотер Ортинський з Філядельфії, про котрого пише американська „*Свобода*“ ось що: „Перед тижнем дістали ми письмо з Філядельфії, що епископ Ортинський дістав запрошенє зі старого краю обняти епископський престол в Перемишли та, що наш владика на се годить ся. Спершу не привязували ми ваги до сеї вісти, але в кілька днів опісля одержали ми лист зі старого краю, який сю вість потверджує (лише не згадує, чи епископ Ортинський вже згодив ся обняти, чи ні), тож уважаємо своїм обовязком поділити ся нею з українським загалом в Америці. Нема сумніву, що се вість правдива, бо чейже не держали би в такий час як теперішний вже девятий місяць не обсаджений перемиський владичий престол. Отже, колиб не зайшов несподіваний зворот, можна сподівати ся скорого виїзду епископа Сотера Ортинського до Европи — обняти престол по покійнім епископі Константині Чеховичу. Грецько-католицька епархія в Сполучених Державах дістала би нового владику. Про кандидатів на сей владичий престол до си не одержали ми ще жадних вістий, анї з Філядельфії, анї зі старого краю. Зачуваємо лише, що іменованє нового епископа має бути в порозуміню з угро-руськими священиками, котрі сею справою дуже інтересують ся. Іменованє епископа Сотера Ортинського було, як звісно, дня 8 ого марта 1907 року, отже дня 8-ого марта с. р. упливає 8 літ від того часу. Отже епископ Ортинський виїхав би з Америки менше-більше по 8-літнім побуті, вже яко сітізен (горожанин) Сполучених Держав. Новий владика мав би вже підготовлену епархію і в дечім зорганізовану, але мусїв би переняти на себе богато клопотів, особливо щодо всяких підприємств теперішного владики. Великі трудности в полагодженю їх виринули би особливо аж по війні“. Тільки пише американська *Свобода*“. Чи подана вістка правдива, не знаємо, знаємо лишень що о владичий престол в Перемишли старають ся всіми силами станиславівський епископ Хомишин і має за собою польські круги, котрі його в тім попирають. Митрополит Шептицький представив вже правительству терно (трійку) кандидатів: д-ра Боцяна, д-ра Яремка і ігумена о. Калиша. Епископ д-р Хомишин, не ждучи на предложенє терна Шептицьким, предложив від себе терно, але зо всім инше. З Василіян мають бути в терні о. протоигумен Філяс і д р Галущинський. З инших кандидатів вичисляють віденського пароха д-ра Жука, перемиського каноніка о. Василя Левицького і апостольського вікарія в Сараєві о. Олексія Базюка. Хто з тих кандидатів стане перемиськім епископом, ще не знати.

Зміна календаря. Станиславівський епископ д-р Хомишин, котрий не тільки в народних але і в церковних справах іде собі любом, найчастійше в поперек нашої народної політики, забажав в часі війни наш церковний календар перемінити на латинський так, щоби наші свята припадали равом з польськими. В тій справі відніс ся він до наших консисторій у Львові і в Перемишли з предложенєм, щоби вони і у себе запровадили латинський календар. Наші консисторії відповіли епископови Хомишинови, що у них нема тепер епископів, а самі вони є противні тому, щоби тепер впроваджувати у нас латинський календар. Чи супроти тої відповіди епископ Хомишин запровадить у себе латинський календар, не знаємо, але думаємо, що ні, бо се викликало би непотрібне замішанє і оправдане огірченє, а здасть ся нам, що і нарід в станиславівській епархії не послухав би такого епископского приказу.

Невідрадне явище. Читаємо в 1-ім числі відновленої *Нив и*: З ріжних сторін краю доносять про одно дуже невідрадне явище, на яке наше духовенство повинно звернути пильну увагу. Жінки покликаних до війська селян дістають, як звісно, з державного скарбу підмогу, або як вони називають пенсію. Отже з сею пенсією діють ся по ріжних селах, головно підміських, великі надужитя. Замість ужити її на те, до чого вона призначена, на удержанє родини й господарства, замість відкладати її на певну будучу, можливо чорну годину, наші селянки тратять ті гроші на пусті марниці. Оповідають примїром у Львові про такий факт: До одної аптики приходить селянка і жадає перфуми за 20 (двайцять) корон! Припадково трафила на совісного аптикаря, котрий селянку назварив і викинув за двері. Але чи зробить те саме аптикар-Жид? З одного покутського міста пишуть нам, що там селянки з сусідних сіл не виходять майже з шинків і реставрацій. Ба й цукорні мають від них немалий заробок. Замість давнійшої простої одежі носять тепер часто селянки спідниці та фартушки з дорогої матерії, за яку Жиди кажуть собі солено платити. Така марнотравність гроша се одно лихо. Друге лихо в тім, що наші селянки випродують за безцїн всякий господарський інвентар, живий і мертвий, дуже часто і землю. Се має діяти ся головно в околицях положених недалеко боєвої лінії. Як причину такої випродажі подають те, що й так те все може пропасти, коли прийде ворог. Можливо, що деякі наші інформації переборщені, що явище, про котре пишемо, є тільки місцевої натури, та все таки грозить вона нашому народному організмови чималою шкодою. Длятого звертаємо на се увагу нашого духовенства. Ми повинні старати ся по своїм силам, де таке лихо", стрінеть ся, викорінити його з коренем. Передовсїм не треба спускати з очий жидови. По при денунціяцію на наших людий, головно священиків, управляють Жиди тепер дуже запопадливо штуку розпіячуваня, деморалізованя і ограблюваня нашого селянства. Воєнна заверуха сьому розбоєви дуже сприяє. Та священики не сміють сього стерпіти, а з наражанєм навіть на доноси й арештованя мусять відривати насильно кровожадні пявки від своїх вірних. — Добрим, а нераз може одиноким ліком на се страшне нещастє буде то, коли духовенство розвине дуже сильну агітацію за поширенєм *Свободи*, нині одинокої української народної ґазети в Галичині, а *Свобода* буде вже дальше робити корисну роботу між простим народом.

Лист з Сибіри. Наш діяльний громадянин п. Антін Рак, повітовий судія в Тернополи (бувший судія в Любачеві і в Винниках), котрий підчас московського наїзду остав в Тернополи і котрого Москалї як Українця арештували, а відтак зіслали в Сибір, написав картку до ректора духовного семинаря о. Ілярія Паньковського у Львові, котру низше наводимо: Шадрина 30 (17) падолиста 1915. Мої Дорогі. От і я з Вашою торбою опинився на Сибіри, як се мені Ви передсказували, коли я зі Львова відїздав до Тернополя. Ні менше ні більше 6000 верств перевандрував я по три і півмісячнім відпочинку в тернопільській тюрмі. Разом зі мною є тут двох Українців, один Поляк і трех Жидів з Тернополя, один глухий селянин з Горуцка коло Дрогобича і кільканайцять инших засланих з Галичини і Росії. Д-р Володимир Охримович і Микола Заячківський є в якімсь селї над рікою Ангарою, а в сусідних селах коло мене є кількох Василіян і наших сьвітських священиків. Що Ви тепер порабляєте, де тепер пробуваєте і як Вам жиєть ся? Я здоров і неволю перебуваю серед відносин не найгірших, — одержую кілька разів тижнево телеграми друковані в Енисейску, а о скілько лишаєть ся час поза їдженем і спанем, то шию, перу, дрова рубаю, скарпетки цирую, віста заграю, в гурті при музиці (нашій власній) заспіваю, от і час якось сходить. Напишіть під адресою: Городъ Енисейскъ, Анциферовская волость, деревня Шадрина, Азійская Россія. Картки не потребуєте оплачувати, бо є окремі для военно полонених. Цілую Вас сердечно, Ваш Антін.

Жертви. На українських січових стрільців зложили: громада Ясїнь, повіт Калуш 166 К. з коляди (на стрільців, жовнірів і сироти), громада Гаї коло Львова 128 К. 12 с., о. Осип Маринович з Любелі 40 К. (решта на Червоний Хрест) на Народний фонд від громадян Любеля, Добрусин і Бесїда зібраних при нагоді виплати військових причинків.

З української гімназії в Перемишли. З початком II півроку, а зглядно II. шкільного року принимає дирекція своїх давних учеників, які не могли доси з важних причин дістати ся до Перемишля і вписати ся в пору до школи. Давнійше набуте увільненє від шкільної оплати остає правосильне. Чужих учеників принимаєть ся, коли викажуть ся добрим свідоцтвом. Вписувати ся можна кождого дня найдальше до 20. лютого, пізнійше лиш виїмково. Вступні і приватні іспити будуть відбувати для місцевих 14. лютого, для замісцевих від 16. до 19. лютого — Дирекція.

Дирекція української прив. гімназії ім. Т. Шевченка в Городенці оголошує. З огляду на численні запити подаєть ся отсе до відома інтересованих: В городенській гімназії переробляєть ся в сім році (в I—VI клясах) матеріял лише одної кляси. Кінець першого півроку 30. марта. Приватистів (з виїмком своїх бувших учеників) гімназія не приймає до іспиту. Так само не приймаєть ся учеників, які записані в сім році до иншої гімназії. За те приймаєть ся далі учеників (з деяким підготованєм з німецької мови) до приготівки. Оплата в бурсї 40 кор. місячно.

Помилуванє москвофілів. Як звісно, віденський військовий суд ще в літї минувшого року засудив на кару смерти через повішенє шість москвофільських провідників а іменно посла д-ра Дмитра Маркова, посла і судового надрадника Володимира Куриловича, адвоката д-ра Дрогомирецького зі Золочева, адвоката д-ра Черлюнчакевича з Перемишля, коваля Гаврила Мулькевича з Камінки Струмилової і селянина Дякова з Вербіжа коло Рудок і то всіх за зраду держави. Вони внесли жалобу неважности, яку суд недавно відкинув. Засуджених однак не повішено, бо кару смерти замінили всім на дожизненну вязницю. Вирок є вже тим самим правосильний і засуджені розпочали вже відбуванє кари. Стратили вони всі свої титули, а оба посли Марков і Курилович свої посольські мандати до парляменту. Заступником Маркова (посла з брідського округа) є Курилович, так що той мандат буде тепер порожний аж до других загальних виборів, бо в дво мандатових округах доповняючі вибори переводять ся допера тоді, коли уступлять оба посли. Заступником Куриловича (посла з сяніцького округа) є знова о. Роман Чайковський з Тарнави коло Ліска, котрий також за москвофільство сидить в Талєргофі чи в якімсь иншім криминалі, але що він не є ще засуджений, то на місце Куриловича став він вже після закона послом до парляменту. Тепер в парламенті є тільки один москвофільський (русскій) посол — а се о. Роман Чайковський.

Смерть Гецева. В січни с. р. помер в Ростові над Доном відомий „діяч“ Онуфрій Онуфрій Онуфрієвич Гецев, бувший предсідатель москвофільських дружин і звісний в краю агітатор та вічний кандидат на посла (при виборах в 1913 р. щось в кільканайцяти округах), котрий перед вибухом війни виїхав до Канади на агітацію між поселенцями з Америки, де нераз від Українців дістав до-

доброго прочухана, вернув до Росії і ту заскочила його смерть.

Самоубійство турецького наслідника престола. Наслідник турецького престола, Юсуф Іззедін, що довго терпів на невилічиму недугу, протяв собі жилу в лівім лікти і помер на уплив крови. Новим наслідником престола став 55 літний брат султана, Ва ід Еддін Ефенді.

Покликанє уроджених в р. 1868 і 1869. Ц. і к. міська команда м. Львова оголошує: На внесенє міської команди ц. к. міністерство краєвої оборони в порозуміню з ц. к. міністерством війни змінило реченці покликаня і місцевости покликаня для річників 1868 і 1869 ось-як: Всї ополченції уроджені в рр. 1868 і 1869, що ставали до перегляду і були признані здатними в окрузї військової команди Львова, на скільки вони в сїм окрузї приналежні і мають постійне місце побуту, мають ставити ся: 25. лютого з доповняючого округа Чернівцїв до команди етапової стації в Радівцях, з доповняючого округа Коломиї до команди етапової стації в Делятинї; 5 марта з доповняючих округів Станиславова й Чорткова до команди етапової стації в Ворохті; 15. марта з доповняючих округів Львова, Бережан і Золочева до команди етапової стації у Львові.

Російські суди в галицьких справах. В московськім воєнноокружнім судї розглянено доси вже кілька судових справ бувшого галицького генерал губернаторства. Галичан, обжалованих за злочини поповнені в часї російського наїзду Галичини вивезено до Росії, коли Москалї мусїли цофнути ся. Спершу мали перейти справи їх усїх перед київський воєнний суд, та міністерство війни установило для них остаточно властивість московського воєнно окружного суду. Сей суд розбирав 26. грудня 1915 карну справу цигана Сивака, що з зависти завдав свойому первому братови смертельні рани. Сивака засуджено на півтретя року арештантських рот. Дня 20 го січня 1916 станув знова перед тим судом Данило Офіцинський, селянин з громади Ожидів („каменско-струміловскаво уєзда, львовской губ рнії) обжалований за убійство селянина Івана Куца. По переведеній розправі признано Офіцського невинним злочину убійства, за те засуджено його за завданє ран, яких наслідком явила ся смерть, на три роки арештантських рот.

Російські байки про Львів. Російські часописи з кінця грудня і січня переповнені видуманими звістками про опорожнюванє Львова і Чернівцїв і про перестрах між галицьким і буковинським населенєм. Російська офензива мала викликати у нас нечуваний переполох і люди на стрімголов утїкали зі Львова і Чернівцїв. В Чернівцях усе до чиста вивезено і то не так десь недалеко, але аж у глибину Угорщини, поминаючи Семигород. Очивидно всї ті вістки є зовсїм неправдиві, бо у Львові і в Чернівцях населенє заховуеть ся цїлком спокійно, певне, що союзні армії вже більше Москалїв до краю не пустять. Такі вістки ширить Росія урядово, щоби хоч брехнею піддержати падаючого духа серед російського населеня.

Оголошеня.

З друкарнї „Дїла“ Львів, Ринок 10. **Видавець: „Дїло“, стов. зар. з обм. пор.** За редакцию відповідає: **Др. Степан Баран.**